CORH 4541
TOCI 4541

FIRST PUBLIC EXAMINATION

PRELIMINARY EXAMINATION

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 23 June 2014, 2:30 p.m. to 5:30 p.m.

TRINITY TERM 2014

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader.*

1. Translate into English p. 7 lines 4 to 15. Parse and comment on the following: *pratijñāya* (l. 4), *kathayadhvaṃ* (l. 7), *abhyabhāṣata* (l.8), and *āgatān* (l. 9).

2. Translate into English p. 20 lines 8-20. Parse and comment on the following: *kuśahastaḥ* (l. 9), *lobhākṛṣṭena* (l. 11), *darśayati* (l. 19), and *mārātmake* (l. 19).

3. Translate into English p. 33 line 18 to p. 34 line 8. Parse and comment on the following: *kampamānān* (ll. 1-2), *śrūyatām* (l. 2), *jātāmarṣair* (l. 5), and *pakṣiṇām* (l. 8).

4. Translate into English *Bhagavadgītā* II, verses 1-6. Parse and comment on the following *aśrupūrṇākulekṣaṇam* (v. 1b), *samupasthitam* (v. 2b), *pratiyotsyāmi* (v. 4c), *bhoktuṃ* (v. 5b).

5. Translate into English *Bhagavadgītā* IV verses 13-18. Scan verse 16 and identify its metre.

1.

तेभ्यः प्रतिज्ञाय नलः करिष्य इति भारत ।
अथैतान् परिपप्रच्छ कृताञ्जलिर् उपस्थितः ॥ १ ॥
के वै भवन्तः कश् चासौ यस्याहं दूत ईप्सितः ।
किं च तद् वो मया कार्यं कथयध्वं यथातथम् ॥ २ ॥
एवम् उक्ते नैषधेन मघवान् अभ्यभाषत ।
अमरान् वै निबोधास्मान् दमयन्त्यर्थम् आगतान् ॥ ३ ॥
अहम् इन्द्रो ऽयम् अग्निश् च तथैवायम् अपां पतिः ।
शरीरान्तकरो नृणां यमो ऽयम् अपि पार्थिव ॥ ४ ॥
त्वं वै समागतान् अस्मान् दमयन्त्यै निवेदय ।
लोकपाला महेन्द्राद्याः समायान्ति दिदृक्षवः ॥ ५ ॥
प्राप्तुम् इच्छन्ति देवास् त्वां शक्रो ऽग्निर् वरुणो यमः ।
तेषाम् अन्यतमं देवं पतित्वे वरयस्व ह ॥ ६ ॥

2.

अहमेकदा दक्षिणारण्ये चरन्नपश्यम्। एको वृद्धव्याघ्रः स्नातः कुशहस्तः सरस्तीरे ब्रूते। भो भोः पान्थाः। इदं सुवर्णकङ्कणं गृह्यताम्। तद्वचनमाकर्ण्य भयात्को ऽपि तत्पार्श्वे न भजते। ततो लोभाकृष्टेन केन चित्पान्थेनालोचितम्। भाग्येनैतत्संभवति। किं त्वस्मिन्नात्मसंदेहे प्रवृत्तिर्न विधेया। यतः।

अनिष्टादिष्टलाभे ऽपि न गतिर्जायते शुभा।
यत्रास्ति विषसंसर्गो ऽमृतं तदपि मृत्यवे ॥

किं तु सर्वत्रार्थार्जने प्रवृत्तिः संदेह एव। तथा चोक्तम्।

न संशयमनारुह्य नरो भद्राणि पश्यति।
संशयं पुनरारुह्य यदि जीवति पश्यति ॥

तन्निरूपयामि तावत्। प्रकाशं ब्रूते। कुत्र तव कङ्कणम्। व्याघ्रो हस्तं प्रसार्य दर्शयति। पान्थो ऽवदत्। कथं मारात्मके त्वयि विश्वासः।

3.

अस्ति नर्मदातीरे पर्वतोपत्यकायां विशालः शाल्मलीतरुः। तत्र निर्मितनीडक्रोडे पक्षिणः सुखेन वर्षास्वपि निवसन्ति। अथ नीलपटैरिव जलधरपटलैरावृते नभस्तले धारासारैर्महती वृष्टिर्बभूव। ततो वानरांस्तरुतले ऽवस्थिताञ्छीतार्तान्कम्पमानानवलोक्य पक्षिभिरुक्तम्। भो भो वानराः। श्रूयताम्।

अस्माभिर्निर्मिता नीडाश्चञ्चुमात्राहृतैस्तृणैः।
हस्तपादादिसंयुक्ता यूयं किमवसीदथ ॥

तच्छ्रुत्वा वानरैर्जातामर्षैरालोचितम्। अहो। निर्वातनीडगर्भावस्थिताः सुखिनः पक्षिणो ऽस्मान्निन्दन्ति। तद्भवतु।तावद्वृष्टेरुपशमः। अनन्तरं शान्ते पानीयवर्षे तैर्वानरैर्वृक्षमारुह्य सर्वे नीडा भग्नाः। तेषां पक्षिणामण्डानि चाधः पतितानि।

4. तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥ १

श्रीभगवानुवाच ।

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् ।
अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥ २
क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते ।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप ॥ ३

अर्जुन उवाच ।

कथं भीष्ममहं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन ॥ ४

गुरूनहत्वा हि महानुभावा-
ञ्श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके ।
हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव
भुञ्जीय भोगान्रुधिरप्रदिग्धान् ॥ ५
न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।
यानेव हत्वा न जिजीविषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥ ६

5. चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥ १३
न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥ १४
एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥ १५
किं कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।
तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १६
कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥ १७
कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।
स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥ १८